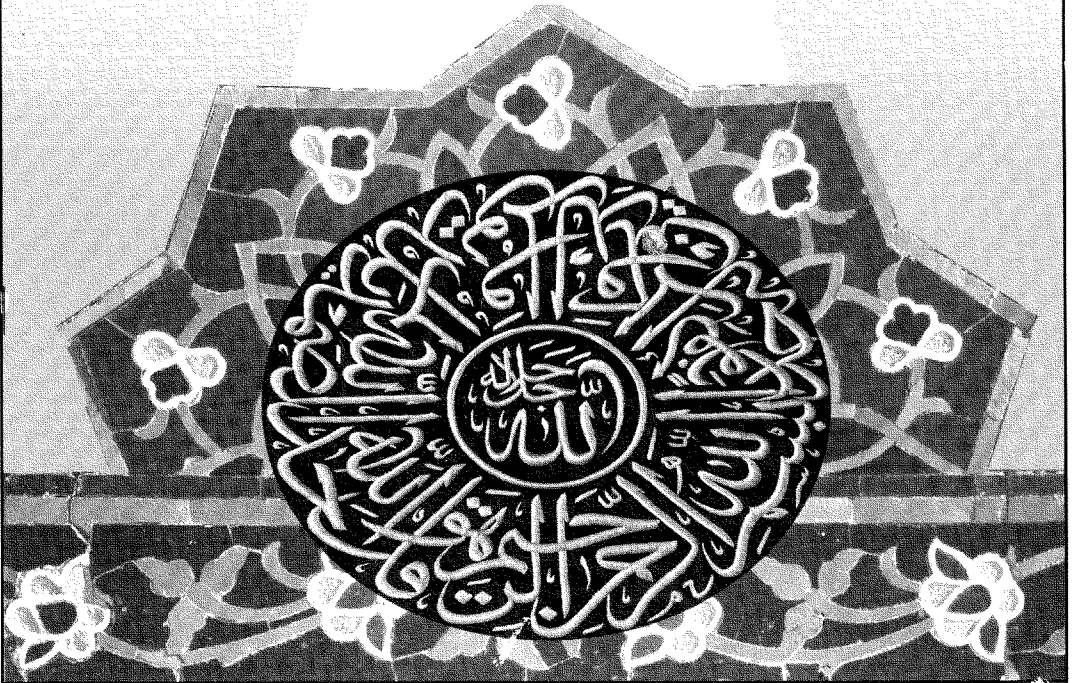
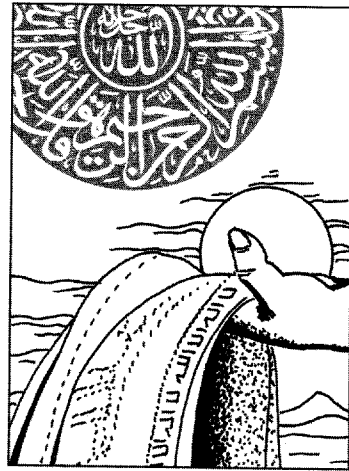


اماکن و آثار





جامه ساخت عربستان

محمد الدقن / هادی انصاری

قسمت‌های جامه بیرونی کعبه معظمه:

۱- جامه اصلی کعبه (احمال)

این جامه از پارچه ابریشم طبیعی سیاه تشکیل گردیده که تعداد آنها به ۴۸ قطعه (۱۰۰ سانتیمتر \times ۱۴/۵ متر) می‌رسد. در قطعه‌های یاد شده از جامه اصلی کعبه، مقدار ۶۷۰ کیلوگرم ابریشم سفید، پس از رنگ آمیزی آنها در داخل کارگاه به رنگ سیاه، مصرف شده است. برای رنگ آمیزی این مقدار ابریشم، حدود ۷۲۰ کیلوگرم رنگ و اسیدهای لازم به کار می‌رود. ضخامت پارچه به حدود دو میلیمتر می‌رسد که از درون به وسیله پارچه سفید پنبه‌ای ضخیم آستر می‌شود.

در زمینه جامه اصلی کعبه، نقش و نگارهایی به صورت بافته سیاه و با عبارات: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» و «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ» و «سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ» و «يَا حَتَّانُ يَا مَتَّانُ يَا اللَّهُ» دیده می‌شود که عبارات یاد شده بر روی تمامی قطعات تکرار می‌گردد.

کمر بند کعبه و نوشته‌های روی آن:

این کمر بند از پارچه ابریشم طبیعی سیاه ساده ساخته می‌شود. کمر بند کعبه شامل ۱۶ قطعه است که در هر یک از سمت‌های چهارگانه کعبه، چهار قطعه قرار داده می‌شود.

طول آن (محیط کعبه) ۴۵ متر و عرض آن ۹۵ سانتیمتر می‌باشد. کمر بند بر روی جامه اصلی، بر کعبه مشرفه و در ارتفاع ۹ متری از زمین استوار می‌گردد.

بر روی قطعه‌های کمر بند در جامه سعودی، آیات قرآنی با خط زیبای ثلث عربی نقش گردیده که حروف این نوشته‌ها به وسیله تارهای طلایی (تارهای نقره‌ای مطلا) آذین شده است. آیات یاد شده به همراه دیگر نوشته‌های جامه کعبه شریفه، به وسیله «شیخ عبدالرحیم امین عبدالله بخاری» نوشته شده است. نامبرده یکی از کارگران شرکت تولید کننده در ساخت جامه کعبه، از دوران ملک عبدالعزيز آل سعود به شمار می‌آید.

چیزی که یادآوری‌اش ضروری است، این است که آیات قرآنی نوشته شده بر جامه سعودی، همان آیاتی است که پیش از این بر تمامی سمت‌های چهارگانه جامه مصری نوشته می‌شد. البته در این میان تفاوت‌های اندکی به چشم می‌خورد که به علت کم و زیاد کردن برخی نوشته‌ها و نیز اضافه کردن تعدادی قطعه نوشته شده است که در زیر قطعه‌های کمر بند، در جهات چهارگانه کعبه قرار داده می‌شود.

برای روشن شدن مطلب، آیات قرآنی نوشته شده بر کمر بند را، به همراه تغییراتی که نسبت به جامه مصری داده شده، می‌آوریم و آنگاه به قطعه‌های نوشته شده جدید و آیات قرآنی که بر آنها نقش بسته است، اشاره می‌کنیم:

در آغاز به نوشته‌های روی کمر بند کعبه می‌پردازیم:

سمت شرقی (که در آن در کعبه قرار دارد)، دارای چهار قطعه از کمر بند بوده و نوشته‌های آن، از ابتدای رکنی است که در ورودی به حطیم (حجر اسماعیل عليه السلام) آغاز می‌گردد:

به قطعه نخستین: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، ﴿وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرٰهٖمَ مُصَلًّیۡ﴾.

بر قطعه دوم: ﴿وَعَهْدَنَا إِلَىٰ إِبْرٰهٖمَ وَإِسْمَاعِیْلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِی لِّلطَّائِفِیْنَ وَالْعَاكِفِیْنَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ﴾.

بر قطعه سوم: ﴿وَإِذْ یَرْفَعُ إِبْرٰهٖمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِیْلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ﴾.

بر قطعه چهارم: ﴿رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِیْنَ لَكَ وَمِن ذُرِّیَّتِنَا أُمَّةٌ مُّسْلِمَةٌ لَّكَ وَارِنَا





مَنَاسِكِنَا وَتُبَّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» نقش گردیده است.

در سمت جنوبی - که میان حجر الأسود و رکن یمانی واقع گردیده است - نوشته‌ها از بالای حجر الأسود بدین صورت آغاز می‌گردد:

بر قطعه نخستین: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، «قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ».

بر قطعه دوم: «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ».

بر قطعه سوم: «فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا».

و بر قطعه چهارم: «وَاللَّهُ عَلَى النَّاسِ حَجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ» نقش شده است.

با مقارنه‌ای که در سمت جنوبی کعبه با نوشته‌های کمر بند بر جامه مصری به عمل آوریم، ملاحظه می‌کنیم که آیه‌ای از آیات قرآنی نوشته شده بر جامه سعودی، نسبت به جامه مصری کم شده و نیامده است؛ زیرا در جامه مصری، به دنبال آیه یاد شده در قطعه چهارم، این آیه نیز نوشته می‌شده است:

«قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ».

در سمت غربی - که میان رکن یمانی و حجر اسماعیل واقع است - نوشته‌های روی کمر بند ابتدا از سمت رکن یمانی آغاز گردیده است. در این سمت نیز آیات بر روی قطعه‌ها این چنین نقش بسته است:

بر قطعه نخستین: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، «وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ».

بر قطعه دوم: «وَإِذْ نَفَخْنَا فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَا تُوتَكُ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ».

بر قطعه سوم: «لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا».

بر قطعه چهارم: «وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ * ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ».

و اما در سمت شمالی - که در آن حجر اسماعیل قرار دارد - آیات زیر منقوش است:

قطعه نخستین: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾.

بر قطعه دوم: ﴿وَمَا تَعْلَمُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ...﴾ که در سمت شمالی جامه مصری، تا این نقطه نوشته‌ها به پایان رسیده و بر باقیمانده کمر بند در این سمت عبارت اهدا نقش بسته است. اما در جامه سعودی - که اکنون از آن سخن می‌گوییم - عبارت اهدا بر روی قطعه‌ای جدا از آن نوشته شده و بر سمت شرقی در زیر کمر بند آن قرار داده می‌شود. به همین جهت برخی آیات قرآنی دیگر، در دنباله آیه یاد شده، در آن سمت، بر روی قطعه‌ها نقش می‌گردد. بنابراین در دنباله قطعه دوم این آیه اضافه گردیده است:

﴿... وَ تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَ اتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ﴾.

بر قطعه سوم: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ﴾.

و بر قطعه چهارم: ﴿وَادْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ * ثُمَّ أَفِضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ﴾.

اما قطعه‌هایی که در جامه سعودی اضافه گردیده، عبارتند از: سه قطعه نوشته شده که در زیر کمر بند جهات مختلف کعبه مشرفه قرار داده می‌شود.

در زمینه قطعه‌های یاد شده، آیات قرآنی با حروفی برجسته به چشم می‌خورد که به وسیله تارهای نقره‌ای مطلا زیور گردیده است. این آیات عبارتند از: ﴿وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾.

﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾.

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾.

۳- کردشیات:

در جامه سعودی چهار قطعه مربع وجود دارد که سوره اخلاص را در زمینه آن با خط عربی ثلث زیور نموده‌اند. این نوشته‌ها همگی با تارهای نقره‌ای مطلا آذین شده است. هر یک از قطعه‌های یاد شده را در یکی از ارکان کعبه مشرفه قرار می‌دهند. در حالی که در جامه مصری، کردشیات چهارگانه را در سمت شرقی که در کعبه در آن است



در کنار یکدیگر قرار می‌دادند.

اما «رنک»ها و آنها عبارتند از دایره‌هایی که در زمینه‌اش عبارات «یا حَنَّانُ یا مَنَّانُ یا سُبْحانُ» نوشته شده و در جامهٔ مصری در فاصلهٔ میان قطعه‌های کمر بند قرار داده می‌شد، اما در جامهٔ سعودی از آن استفاده نمی‌شود.

۴ - پردهٔ در کعبهٔ مشرفه (برقع) و نوشته‌های روی آن:

پردهٔ در کعبه ساخت عربستان نظیر پردهٔ در کعبه ساخت مصر، از چهار قطعه تشکیل می‌گردد، لیکن در دوران اخیر، در جامهٔ سعودی، قطعهٔ پنجمی را در پردهٔ در افزوده‌اند که آن را در پایین پرده قرار داده و عبارت اهدا را بر روی آن نقش کرده‌اند. با پیوستن قطعهٔ پنجم به پردهٔ در کعبه، طول آن اکنون به هفت متر و نیم و عرض آن به چهار متر می‌رسد.

این پرده با عبارات و آیات قرآنی و نقش و نگارهایی در هر یک از قسمت‌های آن آذین گردیده است که تمامی نقش و نگارها و نوشته‌ها با حروفی برجسته به وسیلهٔ تارهای نقره‌ای مطلا، آن چنان زیور گردیده است که این پرده خود آیه‌ای از زیبایی و متانت به شمار می‌آید.

آذین و نقش و نگارها و نوشته‌های روی پردهٔ یاد شده عبارتند از:

* در پیرامون پردهٔ در کعبه، حاشیه‌ای است مستطیل شکل، آراسته به نقش و نگارها که در میانهٔ آن مستطیل‌های بیضی شکل و کردشیات مربع شکل دیده می‌شود و در زمینهٔ هر یک از آنها نوشته‌هایی از آیات قرآن و عبارات دینی به چشم می‌خورد.

* در سر تا سر این مستطیل، از درون، تعداد بسیاری دایره و مستطیل‌های بیضی شکل دیده می‌شود. اما دایره‌ها که تعداد آنها به یازده می‌رسد که دو دایره در میانهٔ پرده دیده می‌شود. در هشت تا از آنها عبارت: «اللَّهُ رَبِّي» و در سه دایرهٔ باقیمانده عمودی، در میانهٔ پرده، از بالا به پایین عبارت: «اللَّهُ حَسْبِي» نقش بسته است. اما در زمینهٔ مستطیل‌های بیضی شکل که در سر تا سر درون حاشیه قرار داشته و تعداد آنها به ده می‌رسد، در مجموع آنها «سورهٔ فاتحه» نوشته شده است.

* اما در سایر قسمت‌های پرده، در زمینهٔ آن از بالا به پایین، این گونه است:





● در قسمت بالای پرده دو مستطیل بیضی شکل قرار دارد که میان آن دو یک دایره «الله حسبی» دیده می‌شود و در زمینه دو مستطیل آیه قرآنی «قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ»، «فَلَنُؤَلِّتَنَّ قِبْلَةَ تَرْضَاهَا»، نقش بسته است.

● در زیر دو مستطیل یاد شده، مستطیل بزرگ بیضی شکل دیگری قرار دارد که در آن: «قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾ آمده است.

در آذین بندی اخیر پرده در کعبه، آیه یاد شده به این آیه تغییر داده شده است: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، «وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ».

● در زیر آن مستطیل دیگری قرار دارد که در درون آن، چهار دایره به شکل گلابی است و پیرامون آنها به وسیله تارها زینت داده شده و در زمینه هر یک از آنها آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» نقش بسته است.

● در زیر آن دو، مستطیل بیضی شکل قرار دارد که میان آن دو، دایره «الله حسبی» دیده می‌شود. در زمینه دو مستطیل یاد شده قسمتی از آیه الکرسی، نوشته شده است.

● در زیر آن، مستطیل بیضی شکل بزرگی دیده می‌شود که در زمینه آن این آیه نقش بسته است: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، «لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِذَا شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ».

● در زیر آن دو مستطیل بیضی شکل است که میان آن دایره «الله حسبی» قرار دارد. در زمینه دو مستطیل یاد شده بقیه آیه الکرسی نوشته شده است.

● در زیر آنها دو دایره بزرگ قرار دارد که در میان آن دو، چهار مستطیل کوچک یکی بر دیگری دیده می‌شود. در هر یک از دایره‌ها سوره اخلاص نوشته شده که در مرکز دایره لفظ جلاله «اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ» نقش گردیده است. اما در زمینه مستطیل‌های چهارگانه، این نوشته‌ها دیده می‌شود: «رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ».

«رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ».

در آذین اخیر پرده در کعبه، مستطیل‌های چهارگانه و نوشته‌های روی آن حذف



گردیده است. اما در یکی از دو دایره بزرگ که در سمت راست بیننده قرار دارد، «سوره اخلاص» و در دیگری گفته باری تعالی ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا﴾ دیده می شود. در مرکز دو دایره یاد شده «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» نقش بسته است.

● در زیر آن مستطیل بزرگی قرار دارد که در آن: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، ﴿لَا يَلَافِ قُرَيْشٍ﴾ اِيْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ﴿فَلْيُعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمَ﴾ نگاشته شده است. گفتنی است در پرده کنونی در کعبه از این مستطیل اثری دیده نمی شود.

● در پایین آن، چهار مستطیل بیضی شکل دیده می شود که هر دو عدد از آنها، یکی بر دیگری قرار داده شده و در میانه آنها مستطیلی دیده می شود که قسمت بالای آن، همانند رأس مثلث کشیده شده است. اما در هر یک از دو مستطیل فوقانی از مستطیل های چهارگانه، عبارت: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْقَيُّمُ» و در هر یک از دو مستطیل زیرین عبارت: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ الصَّادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِينُ» نوشته شده است. اما در مستطیل مثلثی شکل بالای آن عبارت: ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾ نگاشته شده است.

در پرده کنونی در کعبه مستطیل های چهارگانه به شش عدد افزایش یافته که هر سه عدد از آنها یکی بر دیگری است و در میانه آنها مستطیل رأس مثلثی قرار داده شده است. بر زمینه مستطیل نخستین از بالا عبارت «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ» و بر مستطیل مقابل آن در سمت چپ عبارت: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ الصَّادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِينُ» را نوشته اند. اما در مستطیل های چهارگانه باقی: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، ﴿لَا يَلَافِ قُرَيْشٍ﴾ اِيْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ﴿فَلْيُعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمَ﴾ نقش بسته است.

اما در زمینه مستطیل رأس مثلثی آیه ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ جایگزین آیه پیشین گردیده است. در قسمت پایین و پایانی پرده در کعبه معظمه، قطعه پنجم، که اخیراً بدان اضافه

گردیده است، قرار دارد. این قطعه شامل دو مستطیل بزرگ است که تمامی زمینه آن، به استثنای دو مستطیل کوچک، که در میانه آن قرار داده شده، به وسیله نقش و نگارهایی زینت شده و در زمینه دو مستطیل کوچک میانی عبارت اهدای جامه کعبه شریفه نوشته شده است.

در یکی از آن دو، عبارت «صنعت هذه الكسوة في مكة المكرمة وأهداها الى الكعبة المشرفة» و در دیگری «خادم الحرمين الشريفين فهد بن عبدالعزيز آل سعود تقبل الله منه سنة ١٤٠٣ هـ.» نگاشته شده است.

لازم به گفتن است، پرده در کعبه مشرفه که اکنون در کارگاه جامه بافی مکه مکرمه ساخته می شود، از نظر شکل عمومی و آذین بندی و تقسیمات، و نیز آیات قرآنی نوشته بر آن، مانند پرده ساخت مصر است و تنها تغییر اندکی، مانند جابجایی آیات یا عبارات دینی و نیز حذف برخی آیات و جایگزینی آیات دیگر، به چشم می خورد. این گفته با مقایسه پرده ساخت مصر و پرده ای که اکنون در مکه مکرمه ساخته می شود، می تواند آشکار و روشن شود.

جامه درونی کعبه معظمه:

همان گونه که پیش از این یاد کردیم: ساخت جامه درونی کعبه مشرفه، از دوران عباسی آغاز گردید؛ بدین صورت که این جامه مانند جامه برونی کعبه به صورت منظم و سالیانه ارسال نمی شد، بلکه هر چند سال یک بار و به ویژه به هنگام تکیه هر سلطان بر اریکه سلطنت از سوی وی، به همراه جامه بیرونی ارسال می گردید. این وضع دوران عباسی، در دوره ممالیک و عثمانیان نیز به همین منوال ادامه یافت تا آنجا که سلاطین آل عثمان ارسال آن را ویژه خویش نمودند و هر یک پس از رسیدن به تخت سلطنت، خود را ملزم به ارسال آن می پنداشتند. آخرین بار که جامه درونی کعبه مشرفه ارسال شد، به هنگام تولیت خلافت به وسیله سلطان عبدالعزیز (عثمانی) در سال ١٢٧٧ هـ. بود. نامبرده جامه ای ویژه درون کعبه ارسال نمود که این جامه تا دوران پادشاهی ملک عبدالعزیز آل سعود به حجاز همچنان در درون کعبه باقی ماند در این دوران، جامه ارسالی سلطان عثمانی به وسیله جامه ای که از سوی سلطان «بُهره» در هند به سال ١٣٥٥ هـ. ارسال شده





بود، تعویض گردید و جامهٔ یاد شده جایگزین جامهٔ پیشین در درون کعبه شد. از آن پس ملک عبدالعزیز فرمان به ساخت جامهٔ درونی کعبه در مکه مکرمه را صادر کرد که این جامه در سال ۱۳۶۳ ه. در درون کعبه آویخته شد. جامهٔ یاد شده، سال‌ها در درون کعبه باقی ماند تا این که مجدداً از سوی ملک خالد بن عبدالعزیز فرمان دیگری مبنی بر ساختن جامهٔ درونی کعبه صادر شد که این جامه در کارگاه جامه بافی «ام الجود» مهیا گردید و در سال ۱۴۰۳ ه. جایگزین جامهٔ پیشین درون کعبه شد. سپس در دوران ملک فهد بن عبدالعزیز و به دستور وی، ساخت جامه برای درون کعبه را برای احتیاط آغاز کردند که اکنون (سال ۱۴۰۴ ه.) در کارگاه جامه بافی مشغول به آماده‌سازی آن می‌باشند^۱

جامهٔ درونی کعبه همواره از ابریشم طبیعی سبز بافته شده که نوشته‌های روی آن به وسیلهٔ تارهای ابریشم سفید رنگ آذین شده است. این جامه از ۶۴ قطعه (۹۰ سانتیمتر × ۱۰ متر) تشکیل گردیده و کلیهٔ نقش و نگارها و آذین‌های این جامه آن چنان زیبا و دلپسند در کنار هم قرار می‌گیرند که بیننده آن را به صورت قطعه‌ای واحد تصور می‌کند.

لازم به یادآوری است که تمامی نوشته‌ها و آذین‌های موجود بر روی این جامه، مانند نوشته‌ها و آذین‌های جامهٔ درونی ارسالی توسط سلطان عبدالعزیز عثمانی است که در درون کعبه آویخته بود. و تنها تغییری که در این جامه داده شده رنگ جامه بود که پیش از این در دوران عثمانیان جامه به رنگ سرخ بود و نوشته‌های روی آن با رنگ سفید، لیکن جامهٔ سعودی به رنگ سبز و نوشته‌های آن مانند جامهٔ عثمانیان به رنگ سفید می‌باشد.

نوشته‌های یاد شده در چهار سطر آذین گردیده است.

سطر اول: ﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا﴾.

سطر دوم: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»

سطر سوم: ﴿إِنَّ أَوَّلَ نَبِيٍّ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بَيْنَكَ مَبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ﴾.

سطر چهارم: «يَا حَنَّانُ، يَا مَنَّانُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ».

در سطر چهارم، نوشته به صورت کمان‌هایی پیچ و خم‌دار آذین گردیده است که در

این حال نقش و نگارها در نهایت زیبایی و تحسین خودنمایی می‌کند.

ارسال جامه به کعبه مکرمه در هر سال

دست اندرکاران ساختن جامه بیرونی کعبه مشرفه، همواره در طول سال، به استثنای ماه‌های حج، در کارگاه جامه بافی مکه مکرمه مشغولند. کارگاه جامه بافی در کنار ساختن و مهیا کردن جامه کعبه، به ساختن فرش‌های پنبه‌ای که مورد نیاز حرمین شریفین و نیز کلیه مساجد موجود در مملکت عربستان سعودی به هنگام نماز است نیز اقدام می‌کند. این کارگاه کارگلدوزی و تزیین پرچم‌های مملکتی را نیز به عهده دارد.

هزینه ساخت جامه در این کارگاه برابر با شش میلیون ریال سعودی در سال است که شامل هزینه مواد اولیه و دستمزد کارگران شاغل در آن می‌باشد. این هزینه همواره در هر سال به علت افزایش قیمت مواد اولیه در بازارهای جهانی و نیز بالا رفتن هزینه دستمزد کارگران، افزایش می‌یابد.

زمان ارسال جامه و قرار داده شدن آن بر کعبه، بدین صورت است که همه ساله اداره کارگاه جامه بافی، اقدام به ارسال آن در روز هشتم ذی‌الحجه هر سال می‌کند. در این مرحله جامه به پرده‌دار کعبه مشرفه از خانواده شیبیان تسلیم می‌گردد که شیخ شیبی نیز با همکاری اداره کارگاه جامه بافی و در حضور مدیر فنی آن، اقدام به قرار دادن آن بر روی کعبه معظمه می‌کند. جامه کعبه پس از برداشته شدن جامه پیشین و شستشوی کعبه مشرفه با گلاب و خوشبو و معطر کردن به وسیله عطر بدون هیچ‌گونه مراسم جشنی که در دوران‌های گذشته در این هنگام برگزار می‌شد بر کعبه پوشانده می‌شود.

در مراسم شستشوی کعبه، معمولاً پادشاه عربستان سعودی و یا شخصی به جانشینی وی - که غالباً امیر منطقه مکه مکرمه و از خاندان آل سعود می‌باشد - شرکت می‌کند.

○ پیاوشتها:

۱. جامه یاد شده در شعبان سال ۱۴۱۷ هجری پس از عملیات ساختمانی و نوسازی درون کعبه و بیرون آن، که شامل تغییر سنگ‌فرش‌های کف درون کعبه و دیوارهای آن و نوسازی پله‌های درون کعبه و برداشتن سقف دوم در درون کعبه و نیز تغییر سنگ‌های شادروان در پیرامون کعبه و جز اینها بود، در درون کعبه آویخته شد.



لازم به یادآوری است که همواره جامه درونی کعبه از زیر سقف دوم درون کعبه تا ابتدای سنگ‌های مرمر معرق اطراف کعبه که در ارتفاع تقریبی یکصد و هشتاد سانتیمتری از کف درون کعبه قرار داشت، آویزان می‌شد، لیکن پس از تغییرات یاد شده در سال ۱۴۱۷ ه. و برداشته شدن سقف درونی کعبه و قرار دادن سنگ مرمر خاکستری راه راه بر دیوارهای درونی آن، جامه یاد شده از زیر سقف اصلی کعبه تا $\frac{1}{3}$ ارتفاع کعبه از درون در بالا آویخته شد.

برای اطلاع بیشتر از تغییرات یاد شده می‌توانید به مقاله «درون کعبه در دو دیدار» درج شده در مجله وزین «میقات حج» شماره ۱۸ سال ۱۳۷۶ مراجعه نمایید.

«مترجم»

